

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Факультет № 3

Кафедра педагогіки та психології

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни **«ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД СІМ'Ї»**
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
053 «Психологія»
«Психологія» (психолог ювенальної превенції)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 21.12.2023 № 11

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 3
Протокол від 20.12.2023 № 13

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін ХНУВС
Протокол від 21.12.2023 № 11

Розглянуто на засіданні кафедри педагогіки та психології
(Протокол від 14.12.2023 № 20)

Розробник:

Доцент кафедри педагогіки та психології факультету № 3 ХНУВС,
кандидат психологічних наук, доцент – Доценко В.В.

Рецензенти:

Доцент кафедри психології та педагогіки гуманітарного факультету
Національної академії Національної гвардії України, доктор філософії з
психології – Шевченко В.В.

Професор кафедри педагогіки та психології факультету № 3 ХНУВС,
доктор психологічних наук, професор – Мілорадова Н.Е.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4,0 Загальна кількість годин – 120 Кількість тем – 8	05 Соціальні та поведінкові науки 053 «Психологія» Бакалавр психолог ювенальної превенції	Навчальний курс № 3 Семестр № 6 Вид контролю: залік
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання		
Лекції – 30 год; Семінарські заняття – 30 год; Самостійна робота – 60 год; Індивідуальні завдання: Реферати (тощо) – 1, семестр № 6		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними методами, принципами та технологіями психологічного супроводу сімей, які потребують посиленої уваги та підтримки і формування у здобувачів вміння організовувати і реалізовувати психологічний супровід сім'ї.

Завдання вивчення дисципліни «Психологічний супровід сім'ї» є:

- ознайомити здобувачів із зарубіжними та вітчизняними підходами щодо психологічного супроводу сім'ї;
- сформулювати чітке уявлення про типи сімей та сім'ї, які перебувають у складних життєвих обставинах і потребують посиленої психологічної підтримки;
- навчити методам діагностики сімейних проблем;
- сформулювати вміння щодо аналізу результатів діагностики сімейних відносин;
- підготувати здобувачів до практичного використання теоретичних знань дисципліни в практичній діяльності психолога ювенальної превенції.

Міждисциплінарні зв'язки: вікова психологія, клінічна психологія, основи психотерапії, основи психологічного консультування, педагогіка, психологія девіантної поведінки, психодіагностика, психологічний супровід сім'ї, соціальна психологія, юридична психологія.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- основні теоретичні поняття та положення дисципліни;
- психологічні механізми впливу родини на розвиток особистості дитини;

- категорії дітей та сімей, які потребують психологічної підтримки;
- основні технології супроводження сімей, що потребують посиленої уваги і підтримки;

- методи та методики діагностики сімейних проблем;
- сучасні методи психологічної допомоги сім'ї;
- методи допомоги дітям, які постраждали від війни;
- способи організації процесу корекційної роботи із сім'єю.

вміти:

- вільно користуватися поняттями і категоріями, що розкривають суть предмета;
- розрізняти типи родин, форми організації шлюбно-сімейних відносин та взаємовідносин між батьками та дітьми;
- користуватися сучасними методами психодіагностики сімейних взаємовідносин;
- аналізувати динаміку перебігу сімейних конфліктів та проблем взаємовідносин між батьками та дітьми;
- проектувати психологічну роботу з сім'єю;
- організувати і проводити консультування з приводу сімейних проблем;
- розробляти практичні рекомендації з питань дитячо-батьківських відносин, індивідуальних особливостей дитини для розв'язання проблемних сімейних ситуацій та популяризації наукових психологічних знань;
- надавати психологічну допомогу сім'ям з дітьми та дітям, які перебувають/перебували у зоні збройного конфлікту;
- дотримуватися у професійній діяльності психолога норм етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК5.	Здатність бути критичним і самокритичним
	ЗК6.	Здатність приймати обґрунтовані рішення
	ЗК7.	Здатність генерувати нові ідеї (креативність)
	ЗК8.	Навички міжособистісної взаємодії
	ЗК9.	Здатність працювати в команді
	ЗК10.	Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України

Спеціальні компетентності (СК)	СК3.	Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків
	СК8.	Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову)
	СК9.	Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту
	СК11.	Здатність дотримуватися норм професійної етики
	СК15.	Здатність і готовність забезпечувати дотримання прав і свобод дитини під час здійснення професійної діяльності
	СК16.	Здатність підтримувати психологічну готовність до дій в різних умовах та застосовувати психологічні прийоми та методи в професійній діяльності
	СК17.	Здатність здійснювати профілактику вчинення правопорушень дітьми і щодо дітей, надавати психологічну допомогу дітям та сім'ям в складних життєвих обставинах

3. Програма навчальної дисципліни

Тема № 1. Психологічний супровід сім'ї як сфера діяльності психолога

Поняття психологічного супроводу сім'ї. Етапи, завдання, принципи, методи психологічного супроводу сім'ї. Схема супроводження особистості та родини. Моделі та технології допомоги сім'ї. Основні принципи діяльності органів і служб у справах дітей, спеціальних установ та закладів соціального захисту для дітей. Зарубіжний досвід допомоги родинам.

Тема № 2. Вплив сім'ї на психічне здоров'я й формування особистості дитини

Психологічні особливості різних типів неблагополучних сімей та їх впливу на психічний розвиток і формування особистості дитини. Характеристика типових труднощів та педагогічних помилок батьків, так званих «дефектів виховання», і форм девіантної поведінки дитини, як наслідків неправильного виховання в неблагополучній сім'ї.

Специфіка психологічної допомоги соціально-неблагополучним сім'ям.

Тема № 3. Психологічні проблеми сім'ї, яка виховує дитину з психофізичними порушеннями

Проблема виховання і розвитку «особливої» дитини. Проблема гіперопіки у вихованні дітей з психофізичними порушеннями. Критерії адаптації батьків до умов життя, ускладнених інвалідністю дитини. Стратегії

надання психологічної допомоги сім'ям, які виховують дитину з особливими потребами.

Тема № 4. Психологічний супровід дітей, сім'ї яких опинились у складних життєвих обставинах

Сімейний стрес та його наслідки. Фактори стійкості сім'ї до стресу. Поняття сімей, які опинились у складних життєвих обставинах і потребують соціально-психологічної підтримки. Психологічні особливості сімей, що перебувають у складних життєвих обставинах. Оцінка потреб дитини та сім'ї. Психологічна допомога сім'ям, які опинились у складних сімейних обставинах.

Девіантне батьківство: види, причини. Профілактика девіантного батьківства. Асоціальна сім'я: особливості розвитку дитини в алкогольній сім'ї.

Тема № 5. Запобігання насильству в сім'ї та жорстокому поводженню з дітьми

Поняття насильства в сім'ї та жорстокого поводження з дітьми. Причини та умови виникнення домашнього насильства та жорстокого поводження з дітьми. Наслідки домашнього насильства та жорстокого поводження з дітьми. Психологічний портрет постраждалої особи, кривдника, неповнолітньої особи, яка вчинила насильство в сім'ї. Особливості виявлення насильства та жорстокого поводження стосовно дитини. Профілактика насильства та жорстокого поводження щодо дітей.

Тема № 6. Робота з різними типами сімей з дітьми: неповні, багатодітні, прийомні, сім'ї опікунів, піклувальників

Специфіка розвитку дитини у неповній сім'ї. Соціальна ситуація розвитку у неповній сім'ї. Особливості батьківсько-дитячих стосунків у неповних сім'ях. Типи поведінки матері в неповній родині. Одинокі батьківство: причини та труднощі. Феномен «недільного тата».

Сутність багатодітної сім'ї, її функції та особливості. Особливості дитячо-батьківських взаємин у багатодітних сім'ях та програма психологічної роботи щодо гармонізації цих взаємин.

Сімейний патронат. Психологічна допомога дітям, які виховуються у прийомній сім'ї та їх опікунам (піклувальникам).

Тема № 7. Психологічний супровід сімей, які постраждали від війни

Психіка дитини під час війни. Травматичні події, яких діти можуть зазнати під час війни. Перша психологічна допомога (ППД), спрямована на дітей. Переживання втрати близьких людей дітьми. Робота з дітьми, які переживають травматичне горе/втрату. Підтримка дітей у зіткненні з викликами війни. Структурне інтерв'ю з дитиною, яка пережила насилля чи стала його свідком.

Психологічна допомога сім'ям з дітьми і дітям, які перебувають/перебували у зоні збройного конфлікту. Організація психологічного супроводу дітей, сім'ї, яких постраждали внаслідок військових конфліктів.

Тема № 8. Психологічний супровід сімей правоохоронців, члени яких брали участь у бойових діях та ліквідації наслідків війни

Психологічні особливості, типові емоційні й поведінкові реакції та потреби учасників бойових дій. Поширені міфи про учасників бойових дій. Стратегії підтримки сімей та дітей правоохоронців які брали участь у бойових діях та ліквідації наслідків війни. Ресурси подолання психотравмуючих ситуацій. Сім'я як ресурс успішної адаптації учасників бойових дій до мирного життя. Розширені навички роботи з парами, сім'ями та дітьми правоохоронців які брали участь у бойових діях та ліквідації наслідків війни.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Семестр № 6							
Тема 1 Психологічний супровід сім'ї як сфера діяльності психолога	6	2	2	-	-	2	залік
Тема 2 Вплив сім'ї на психічне здоров'я й формування особистості дитини	8	2	2	-	-	4	
Тема 3 Психологічні проблеми сім'ї, яка виховує дитину з психофізичними порушеннями	8	2	2	-	-	4	
Тема 4 Психологічний супровід дітей, сім'ї яких опинились у складних життєвих обставинах	18	4	4	-	-	10	
Тема 5 Запобігання насильству в сім'ї та жорстокому поведженню з дітьми	22	6	6	-	-	10	
Тема 6 Психологічний супровід дітей з різних типів сім'ї: неповних, багатодітних, прийомних, сімей опікунів, піклувальників	18	4	4	-	-	10	
Тема 7 Психологічний супровід сімей, які постраждали від війни	22	6	6	-	-	10	
Тема 8 Психологічний супровід сімей правоохоронців, члени яких брали участь у бойових діях та ліквідації наслідків війни	18	4	4	-	-	10	
Всього за семестр № 6:	120	30	30	-	-	60	залік

4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни темами (заочна форма навчання)

Не передбачено

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
Тема № 1		
Психологічний супровід сім'ї як сфера діяльності психолога		
Дайте відповіді на запитання: 1. Розкажіть про види діяльності практичних психологів у сім'ях 2. Від чого залежить успішність розв'язання конкретної життєвої проблеми в сім'ї? 3. Назвіть основні завдання психологічного супроводу сім'ї 4. У чому полягає специфіка психологічної роботи з сім'єю та громадою? 5. Чому психологу, який працює з сім'єю, необхідно дотримуватися певних моральних вимог?		Основна: 1, 2, 3, 4 Допоміжна: 10, 13, 15 Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1, 2, 3, 4
Тема № 2		
Вплив сім'ї на психічне здоров'я й формування особистості дитини		
Дайте відповіді на запитання: 1. Як впливають індивідуально-психологічні та соціально-психологічні чинники на психічне здоров'я людини? 2. Розкрийте взаємозв'язки між здоров'ям дитини (фізичним і психологічним) і способом життя сім'ї 3. Як здійснювати профілактику шкідливих звичок в різних типах сімей? 4. Як здійснювати моніторинг умов та особливостей розвитку особистості дитини 5. Які особливості психічного здоров'я дітей вимушених переселенців?		Основна: 1, 2, 3, 4 Допоміжна: 3, 5, 6, 15 Інформаційні ресурси в інтернеті: 1, 2, 3, 4, 5
Тема № 3 Психологічні проблеми сім'ї, яка виховує дитину з психофізичними порушеннями		
Дайте відповіді на запитання: 1. Переживання батьками ситуації народження дитини з вадами розвитку 2. Назвіть методи, за допомогою яких практична психологія допомагає вирішити проблеми сім'ї, яка виховує дитину з психофізичними порушеннями 3. Назвіть найбільш ефективні методи профілактики емоційного вигорання у вчителів та психологів, які працюють з дітьми з вадами розвитку 4. Як допомагають дітям з розладом дефіциту уваги і гіперактивністю? 5. Які методи допомоги батькам, які виховують дитину з розладом спектру аутизму?		Основна: 1, 2, 3, 4 Допоміжна: 5, 11, 12 13, 14 інформаційні ресурси в інтернеті: 1, 2, 3, 5
Тема № 4		
Психологічний супровід дітей, сім'ї яких опинились у складних життєвих обставинах		
Дайте відповіді на запитання: 1. Загальна характеристика складних життєвих ситуацій 2. Психологічні особливості сімей, які опинились у СЖО 3. Характеристика емоцій, думок, поведінки підлітків, які потрапили у кризову ситуацію		Основна: 1, 2, 3, 4 Допоміжна: 5, 7, 8, 10, 13, 15

	4. Особливі життя з членом родини у якого діагностовано ПТСР 5. Девіантні батьки: причини, прояви, корекція 6. Наслідки виховання дітей в асоціальних сім'ях	Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1, 2, 3, 4
	<p align="center">Тема № 5</p> <p align="center">Запобігання насильству в сім'ї та жорстокому поводженню з дітьми</p> Дайте відповіді на запитання: 1. Міфи та факти щодо насильства по відношенню до дитини 2. Ознаки, що можуть допомогти виявити жорстоке поводження з дітьми 3. Назвіть основні умови ефективної просвітницької діяльності психолога щодо попередження домашнього насильства 4. Що таке «зелена кімната? Як і хто в ній працює? 5. Підготуйте доповідь за темою: «Порушення прав дитини в сім'ї»	Основна: 1, 2, 3, 4 Допоміжна: 3, 5, 8, 9, 10, 15 Інформаційні ресурси в Інтернеті: 1, 2, 3, 4, 5, 6
	<p align="center">Тема № 6</p> <p align="center">Робота з різними типами сімей з дітьми: неповні, багатодітні, прийомні, сім'ї опікунів, піклувальників</p> Дайте відповіді на запитання: 1. Зробіть наліз труднощів у неповних і повних сім'ях (відповідь оформіть у вигляді таблиці) 2. Чим відрізняється розвиток дитини у неповній сім'ї від повної (відповідь оформіть у вигляді таблиці) 3. Які типи поведінки переважають у матері в неповній родині. 4. Що таке сімейний патронат? 5. Яка сім'я має право стати опікуном дитини-сироти 6. Якими є типові проблеми, труднощі жінок та сімей, які мають ризик відмови від дитини? 7. Які форми і методи доцільно використовувати для профілактики відмови від дитини? 8. Здійсніть порівняння багатодітної сім'ї з сім'єю, яка виховує одну дитину	Основна: 1, 2, 3, 4 Допоміжна: 2, 6, 8, 10, 13 Інформаційні ресурси в інтернеті
	<p align="center">Тема № 7</p> <p align="center">Психологічний супровід сімей, які постраждали від війни</p> Дайте відповіді на запитання: 1. Особливості переживання травмівних подій дитиною під час війни. 2. Як говорити з дітьми про війну 3. Як впоратися дитині з переживаннями і тривогами під час війни 4. Як підтримати дитину, якщо її рідні на війні 5. Як повідомити дитині про загибель/смерть близької людини 6. Як допомогти дитині пережити втрату рідних на війні 7. Як підтримати дітей, коли довелось переїхати 8. Що можна порадити батькам, щоб вони могли допомогти дитині впоратися зі стресом під час війни 9. Особливості переживання психотравми дітьми 10. Як не «вигоріти» психологам під час роботи з дітьми, які переживають психологічну травму	Основна: 1, 2, 3, 4 Допоміжна: 1, 7, 8, 10, 15 Інформаційні ресурси в інтернеті: 1, 2, 3

Тема № 8		
Психологічний супровід сімей правоохоронців, члени яких брали участь у бойових діях та ліквідації наслідків війни		
Дайте відповіді на запитання: 1. Який вплив чинять травмівні, екстремальні ситуації на здоров'я людини? 2. Наскільки важливо відновлення соціальних зв'язків для правоохоронців, які брали участь у бойових діях? 3. Чи може сім'я правоохоронця стати ресурсом для його відновлення після участі в бойових діях? В яких випадках це неможливо або викликає труднощі? 4. Як підготувати сім'ю до зустрічі з членом родини, який брав участь у бойових діях? 5. Методи психологічної роботи з сім'ями правоохоронців, члени яких брали участь у бойових діях та ліквідації наслідків війни		Основна: 3 Допоміжна: 1, 4, 7, 10, 13, 15 Інформаційні ресурси в інтернеті: 1, 2, 3, 4, 5

5. Індивідуальні навчально-дослідні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Характеристика основних напрямків супроводу сім'ї.
2. Схема психологічного супроводу особистості та родини.
3. Особливості роботи з сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах.
4. Причини перебування сім'ї в складних життєвих обставинах.
6. Соціально-психологічний супровід прийомної родини.
7. Основні напрямки сімейної соціальної політики та їх характеристика.
8. Особливості проведення та організаційні сімейного консультування.
9. Особливості консультування сімей з різними проблемами.
10. Здоров'я дитини і спосіб життя сім'ї
11. Психологічне консультування сім'ї яка опинилась у СЖО.
12. Методики психологічного дослідження сім'ї.
13. Формування здорового способу життя особистості в сім'ї
14. Критерії психічного здоров'я особистості
15. Особливості виховання дитини з розладом спектру аутизму
16. Характеристика дітей з гіперактивним розладом і дефіцитом уваги
17. «Зелені кімнати» - нормативно-правова і психологічна характеристика.
18. Загальна характеристика домашнього насильства
19. Феномен «недільного тата».
20. Особливості реагування дітей на стресові події війни
21. Психологічна допомога, спрямована на дітей під час війни.
22. Переживання втрати близьких людей дітьми.
23. Психологічна допомога сім'ям з дітьми і дітям, які перебувають/перебували у зоні збройного конфлікту.
24. Ресурси особистості
25. Методи психологічної роботи з сім'ями ветеранів/ветеранок бойових дій

5.1.2. Теми курсових робіт (не передбачено)

5.1.3. Теми наукових робіт (не передбачено)

6. Методи навчання

Метою лекційного курсу є засвоєння здобувачами сучасних знань про сім'ю як соціальний інститут; підвищення психологічної компетенції в галузі знань про механізми і технології психологічного супроводу сім'ї; навичок виховання здорової (фізично і психологічно) дитини.

Аудиторні заняття проводяться у формі лекцій та семінарських занять.

Самостійна робота за кожною темою передбачає вивчення:

- теоретичних положень про психологічний супровід сім'ї;
- уявлень про особливості сімейних стосунків;
- характерних рис і особливостей сім'ї, яка опинилась в СЖО;
- головних проблем дитини, що виховується в асоціальній сім'ї;
- методів психологічної допомоги дітям під час війни;
- механізмів організації психологічної допомоги сім'ям з дітьми і дітям, які перебувають/перебували у зоні збройного конфлікту.

Індивідуальна робота передбачає підготовку доповідей, виконання наукових робіт у вигляді рефератів.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль (залік)

1. Поняття психологічного супроводу сім'ї: етапи, завдання, принципи, методи психологічного супроводу сім'ї.
2. Моделі та технології допомоги сім'ї.
3. Вплив сім'ї на психічне здоров'я й формування особистості дитини
4. Типи неблагополучних сімей та їх вплив на психічний розвиток і формування особистості дитини.
5. Типові труднощі та педагогічні помилки батьків, так звані «дефекти виховання»
6. Специфіка психологічної допомоги соціально-неблагополучним сім'ям.
7. Сімейний стрес та його наслідки. Фактори стійкості сім'ї до стресу.
8. Психологічні особливості сімей, що перебувають у складних життєвих обставинах.
9. Девіантне батьківство: види, причини, профілактика
10. Асоціальна сім'я: особливості розвитку дитини в алкогольній сім'ї.
11. Організація психологічного супроводу дітей, сім'ї, яких

постраждали внаслідок військових конфліктів.

12. Проблема виховання і розвитку дитини з психофізичними порушеннями.

13. Критерії адаптації батьків до умов життя, ускладнених інвалідністю дитини.

14. Стратегії надання психологічної допомоги сім'ям, які виховують дитину з особливими потребами.

15. Поняття насильства та жорстокого поводження з дітьми.

16. Причини та наслідки домашнього насильства та жорстокого поводження з дітьми.

17. Психологічний портрет неповнолітньої особи, яка вчинила насильство в сім'ї.

18. Особливості виявлення насильства та жорстокого поводження стосовно дитини.

19. Профілактика насильства та жорстокого поводження щодо дітей.

20. Сутність багатодітної сім'ї, її функції та особливості.

21. Психологічний супровід замісних сімей. Сімейний патронат.

22. Психологічна допомога дітям, які виховуються у прийомній сім'ї та їх опікунам (піклувальникам).

23. Специфіка розвитку дитини у неповній сім'ї.

24. Особливості батьківсько-дитячих стосунків у неповних сім'ях.

25. Травматичні події, яких діти можуть зазнати під час війни.

26. Перша психологічна допомога (ППД), спрямована на дітей.

27. Робота з дітьми, які переживають травматичне горе/втрату.

28. Підтримка дітей у зіткненні з викликами війни.

29. Психологічна допомога сім'ям з дітьми і дітям, які перебувають/перебували у зоні збройного конфлікту.

30. Організація психологічного супроводу дітей, сім'ї, яких постраждали внаслідок військових конфліктів.

31. Психологічні особливості, типові емоційні й поведінкові реакції та потреби учасників бойових дій.

32. Стратегії підтримки сімей та дітей правоохоронців які брали участь у бойових діях та ліквідації наслідків війни.

33. Ресурси подолання психотравмуючих ситуацій.

34. Сім'я як ресурс успішної адаптації учасників бойових дій до мирного життя.

35. Розширені навички роботи з парами, сім'ями та дітьми правоохоронців які брали участь у бойових діях та ліквідації наслідків війни.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль. Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути: екзамени; тести; інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль. До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів в Університеті враховуються такі види робіт: навчальні заняття (семінарські; самостійна та індивідуальна роботи (виконання домашніх завдань, ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, підготовка рефератів, публікацій, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій в робочою програмою навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

$$\begin{array}{l} \text{Загальна кількість} \\ \text{балів (перед} \\ \text{підсумковим} \\ \text{контролем)} \end{array} = \left(\left(\begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{навчальних занять} \\ \text{за семестр} \end{array} + \begin{array}{l} \text{Результат} \\ \text{самостійної} \\ \text{роботи за семестр} \end{array} \right) / 2 \right) * 10$$

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах. Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. ***Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.*** Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності

відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен, залік) оцінюється за національною шкалою. Для переведення результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені, заліку), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить - **50**

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

$$\text{Підсумкові бали на навчальній дисципліні} = \text{Загальна кількість балів (перед підсумковим контролем)} + \text{Кількість балів за підсумковим контролем}$$

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (екзамен, залік) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання підсумкового екзамену чи заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівника.

Якщо дисципліна вивчається протягом двох і більше семестрів з семестровим контролем у формі екзамену чи заліку, то результат вивчення дисципліни в поточному семестрі визначається як середньоарифметичне значення балів, набраних у поточному та попередньому семестрах.

$$\text{Підсумкові бали на навчальній дисципліні} = \frac{\text{Підсумкові бали за поточний семестр} + \text{Підсумкові бали за попередній семестр}}{2}$$

Вимоги до здобувачів стосовно засвоєння змісту навчальної дисципліни, а саме: кількість оцінок, яку він повинен отримати під час аудиторної роботи, самостійної або індивідуальної роботи:

Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 3 позитивних оцінок	Підготувати реферат та конспект за темою самостійної роботи.	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97 – 100	Відмінно («зараховано»)	A	„Відмінно” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
94 – 96			
90 – 93			

85 – 89	Добре («зараховано»)	B	„Дуже добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома - трьома незначними помилками.
80 – 84			
75 – 79	Задовільно («зараховано»)	C	„Добре” – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
70 – 74		D	„Задовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний не повністю , але прогалини не несуть істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань, містять помилки , робота з трьома значними помилками.
65 – 69			
60 – 64	Незадовільно («не зараховано»)	E	„Достатньо” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані , або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
40 – 59		FX	„Умовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу освоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21 – 40			
1–20		F	„Безумовно незадовільно” – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значимого підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в інтернеті

Основна:

1. Домашнє насильство: психологічні передумови, допомога, протидія: колективна монографія / Авт. кол. Бандурка І. О. , Федоренко О. І. , Мілорадова Н.Е, Джагупов Г.В. ,. Харчеко С.В, Доценко В.В., Макарова О.П., Бойко С.М., Медведєва О.В., Червоний П.Д. Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Майдан, 2023. 486 с.

2. Підготовка працівників структурних підрозділів Національної поліції України у частині забезпечення та захисту прав дітей : навч.-метод. посіб. Ч. 1 / В. Л. Андрєєнкова, К. А. Бороздіна, Т. І. Бугасць та ін. ; за заг. ред. Т. В. Журавель, Л. В. Зуб, О. В. Ковальнової, Ю. В. Пилипас. – Київ : Вид-во ФОП Буря О. Д., 2019. – 515 с.

3. Підготовка працівників структурних підрозділів Національної поліції України у частині забезпечення та захисту прав дітей : навч.-метод. посіб. Ч. 2 (спеціалізована) / В. Л. Андрєєнкова, К. А. Бороздіна, Т. І. Бугаєць та ін. ; за заг. ред. Т. В. Журавель, Л. В. Зуб, О. В. Ковальнової, Ю. В. Пилипас. – Київ : Вид-во ФОП Буря О. Д., 2019. – 499 с.

4. Психолого-педагогічні та правові засади діяльності поліції із захисту прав дитини : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. Д. В. Швеця ; [Д. В. Швець, О. М. Бандурка, О. І. Федоренко та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2020. 284 с.

Допоміжна:

1. Акименко Ю. Ф., Сила Т. І. Як допомогти родині учасника бойових дій: методичний посібник для соціальних працівників і психологів. Чернігів : Десна Поліграф, 2017. 144 с.

2. Бевз Г. М. Прийомна сім'я : соціально-психологічні виміри. Монографія. Київ : Наука. 2010. 352 с.

3. Доценко В.В. Тілесні покарання – провальний метод виховання дітей // Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25 берез. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Наук. парк «Наука та безпека». – Харків : ХНУВС, 2022. С. 130-133

4. Доценко В.В. Розвиток психологічної стійкості поліцейських в умовах військової агресії // Проблеми сучасної поліцейстики : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 квіт. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2022. С. 160-164.

5. Зверєва І. Д., Кияниця З. П., Кузьмінський В. О., Петрочко Ж. В. Оцінка потреб дитини та її сім'ї: від теорії до практики: Навч. посіб.: У 2-х част. Київ : Кожній дитині, 2010. Част. І. 224 с.

6. Основи батьківської компетентності: Навч. посіб. / Упор.: Т.Г. Веретенко, І. Д. Зверєва, Н. Ю, Шевченко; За заг. ред. І. Д. Зверєвої. Київ : Наук. світ, 2016. 156 с.

7. Організація соціально-психологічного супроводу дітей, сімей, які постраждали внаслідок військових конфліктів / авт. кол.: Герило Г.М., Гніда Т.Б., Корнієнко І.О., Луценко Ю.А. ; заг. ред. Ю.А. Луценко. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. 128 с.

8. Практики надання соціальних послуг сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах (науково-методичний збірник) / за ред. Комарової Н.М. Держ. ін.-т.сімейної та молодіжної політики, Київський міський центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. К., 2016. 112 с.

9. Попередження, виявлення і подолання випадків насильства в сім'ї та жорстокого поводження з дітьми: тренінгів курс / автори-упорядники: Журавель Т.В., Коробченко Н.М., Нікітіна О.М., Сафронова О.Ф. За заг. ред. О.В. Безпалько, Т.В. Журавель. Київ : Тов «К.І.С.», 2010. 167 с.

10. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник / З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко... Царенко Л. Г.; за ред. З. Г.

Кісарчук. Київ : ТОВ Логос. 2019. 207 с.

11. Романчук О. Неповносправна дитина в сім'ї та в суспільстві. Львів : Літопис, 2018. 334 с.

12. Романчук О. Гіперактивний розлад з дефіцитом уваги у дітей. Практичне керівництво. Львів : Навчально-реабілітаційний центр «Джерело», 2018. 324 с.

13. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. у 2-х ч.; Ч. І. Сучасні орієнтири та ключові технології / З. П. Кияниця, Ж. В. Петрочко. – К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 256 с.

14. Титаренко Т. Дитина з особливими потребами та її життєвий світ: напрямки психологічного консультування // Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник / Ред. кол. Н. Софій (голова), І.Єрмаков (керівник авторського колективу і науковий редактор), та ін. Київ: Контекст, 2010. 336 С.

15. Трубавіна І.М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю. Навчальний посібник. Київ : ДЦССМ, 2013. 132 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Закон України «Про охорону дитинства». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.

2. Конвенція про права дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

3. Постанова Кабінету міністрів України від від 1 червня 2020 р. № 587 «Про організацію надання соціальних послуг». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#n10>

4. Сімейний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

5. Сушина Є. Робота з сім'ями, що потрапили в складні життєві обставини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://iqholding.com.ua/articles/robota-z-sim%E2%80%99yami-shcho-potrapili-v-skladni-zhitt%D1%94vi-obstavini>

6. Тілесні покарання дітей: ефективний засіб виховання чи порушення прав дитини? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.la-strada.org.ua/ucp_mod_news_list_show_79.html